

РЕЦЕНЗИЯ

За научно преподавателската и изследователска дейност

на гл. ас. д-р **МАЯ ПЕТРОВА ВАСИЛЕВА**

Кандидат за академичната длъжност „доцент“ в СУ „Св. Кл. Охридски“ по област на висше образование 1.3. Методика на обучението по география, обявен в ДВ, бр. 33 от 17.04.2018 г.

Рецензент: Красимира Лазарова Табакова, проф. д-р СУ „Св. Кл. Охридски“ в направление 1.3. Методика на обучението по история

1. Обща характеристика и професионална биография на кандидата

Конкурсът за доцент е обявен от ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ в ДВ, бр. 33 от 17.04.2018 г. Спазени са съответните изисквания по ЗРАСРБ и Правилника за приложението му, както и Раздел IV от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“. Те са съобразени със спецификата на научноизследователската, научно-приложната и педагогическата дейност в ГГФ на СУ. Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р **Мая Петрова Василева**. Представената документация е прецизно оформена, съобразно изискванията.

Мая Василева е родена на 25.04.1979 г. в гр. София. Завършва средно образование в 101 СОУ „Бачо Киро“, София. В периода 1997 – 2001 г. е студентка в ГГФ в специалност „География“. Завършва ОКС бакалавър с професионална квалификация учител по география. Продължава образованието си в Магистърска степен и през 2005 г. се дипломира с отличен успех в програмата „Географско образование“ към ГГФ. През 2002 – 2004 тя се обучава във ФКНФ и придобива професионална квалификация Учител по немски език в средните училища.

Мая Василева защитава дисертационен труд на тема „*Опит за конструиране на модел за функциониране и мениджмънт на географското образование*“ и придобива образователната и научна степен доктор по 1.3. Методика на обучението по география през 2015 г.

Професионалната реализация на Мая Василева започва като учител по „География и икономика“ в 101 СОУ „Бачо Киро“, София. В продължение на шест години тя се реализира като учител като същевременно повишава своето образование. Натрупаният опит като учител в средното училище подпомага нейната бъдеща преподавателска и научно-изследователска дейност в областта на Дидактиката на географията.

От 2007 г., след конкурс, започва работа като асистент (2007-2016г.) и главен асистент (2016 – и продължава) в Катедра Регионално развитие на ГГФ.

II. Обща характеристика и оценка на преподавателската и научна дейност на кандидата

2.1. Преподавателска дейност

От направената справка за преподавателската дейност на Мая Василева е видно, че тя преподава „Методика на обучението по география“ – лекционни курсове по 60 ч. в бакалавърските специалности „История и география“ на ИФ, и на „География и биология“. В Магистърска програма „Управление на човешките ресурси“ – редовна и задочна форма на обучение (съответно 30 и 15 ч., избираема дисциплина) тя чете „Методика на научното изследване – теоретични и практико-приложни аспекти“ Освен това ръководи стажантските практики на студентите в специалност „География“, „История и география“, „География и биология“ – хоспитиране, текуща практика и преддипломна педагогическа практика. Като цяло има хорариум над нормата, определена в СУ (195. лекции и 307 ч. упражнения). Като преподавател тя е ръководила дипломните работи на 4 магистри през разглеждания период.

2.2. Анализ и оценка на представените за хабилитация научни трудове

В обявения конкурс Мая Василева се представя с 32 научни публикации, издадени след защитата на дисертационния труд или извън проблематиката засегната в него. Те се разпределят както следва: монография, учебно пособие за ВУ, 5 статии в специализирани научни издания, 20 статии от конференции, от които 14 са на английски език. Част от статиите (13 бр.) са в съавторство с Люсила Цанкова, К. Найденов, Д. Полеганова и др.

Има участие в учебници и учебни помагала съвместно с Л. Цанкова и Г. Бърдаров (4 бр.) за 7 клас на средното училище. Общият брой на публикациите за периода от 2011 до 2018 г. е 37.

От справката за цитирания, съставена от отдел „Библиотечно-информационно обслужване“ при УБ на СУ е видно, че са отразени 13 цитирания, 2 индексирани публикации и 10 публикации, отразени в библиотечните каталози.

2.2.1. Тематични направления в изследователската дейност

Основният проблем, заложен в изследванията на гл. ас. д-р Мая Василева, се отнася до *методиката на обучението по география*. Тук тя представя монографичния труд „*Методика на обучението по география – едно по-широко разбиране за методите на обучение*“ (Изд. на УИ „Св. Кл. Охридски“, С., 2018, 158 с.). Монографията е самостоятелен труд, разработен въз основа на български и чужди автори, които преобладават. Цитирани са 16 заглавия на български и руски език и 173 заглавия основно на немски и на английски език. Това показва уменията на кандидата да борави с най-съвременните изследвания и възможности да се запознае с постиженията на европейската дидактическа мисъл в областта на образованието и съответно да ги приложи в българската практика.

Монографията се състои от пет раздела: Модел на методите на обучението по география – обща характеристика; Основи на методическата дейност – принципи на обучението по география; Измерения на методическата дейност; Макрометодика – „големи“ методи; Подбор на методите в обучението по история. В работата са аргументирани и пътищата за реализацията на методите чрез прилагане на изискванията за хуманизиране, технологизиране и социализиране на образователния процес и съответно ролята на ученика като субект в процеса на обучение.

В педагогическата литература е отделено достатъчно място на методите в обучението по принцип. Тук обаче авторката търси съвременния поглед върху методите, като основен инструмент за формиране на компетентности. Поставя на историографски анализ схващанията за същността на методите, като основна процесуална страна в обучението, начини на работа и взаимодействие в процеса на обучение между учител и ученик. Акцентът в монографията е поставен върху дидактическото моделиране на методите като възможност за тяхното структуриране и

иллюстриране с основна задача постигане целите на обучението по география. Чрез взаимодействието между основните дидактически принципи и методите на обучение е конструиран модел, чрез който да се повиши качеството и ефективността в обучението по география. Планирането и структурирането на урока, разграничаването на „големите“ методи, които по своята същност се доближават или покриват с интерактивните, както и „малките“ методи (или модели на дейности) прави възможно по-ефикасното взаимодействие във връзката учител – ученик чрез предварителното планиране, определяне на ролите и последвалото общуване; извеждане на нова плоскост учебното съдържание, съобразно общите и специфичните изисквания на образованието; съдейства за реализация на поставените образователни цели. Всичко това е поставено в контекста на съвременното образование, като се търсят нови възможности за формиране на критични, но и знаещи личности, с формирани умения за самостоятелно търсене и мислене.

В контекста на този тематичен кръг ще поставя и втората книга на Мая Василева *„Актуални въпроси на съвременната дидактика на географията“ (ръководство за семинарни занятия)*. (Изд. Мелани, С., 2018, 153 с.). Ръководството се състои от седем теми, свързани с теоретичната и практическата подготовка на студентите. Първите пет теми обхващат въпроси свързани с дидактиката на географията; географското образование – статут и специфика; Цели на географското образование, Съдържание на географското образование и принципи и методи на обучението по география. Изхождайки от общите дидактически подходи в обучението, авторката е извела специфичното в обучението по география, съобразно логиката на самата наука. Вторият кръг проблеми е насочен конкретно върху урока по география – неговото планиране и конструиране, както и типовете уроци използвани в обучението по география. Особено значение за бъдещите учители има темата за контрола в обучението по география.

Посочените теми са възлови и основополагащи за по-нататъшното усвояване на основните стратегии на преподаване и тяхното прилагане в процеса на обучение. Вниманието на авторката е насочено към „формиране и развитие на важни за съвременния учител способности, чрез осъществяване на нов тип взаимодействие за придобиване на знания по

самостоятелен път“. Това е основен принцип издигнат още от Жак Делор, а именно, да се научим да учим (самостоятелно).

От приложените публикации на гл. ас. д-р Мая Василева, ще открием няколко проблемни кръга.

- 1. Теоретични.** Тук можем да изброим редица самостоятелни статии или в съавторство с други специалисти. Част от публикациите са от участия в научни конференции на английски, поместени в различни издания. Ще посочим част от най-новите изследвания: *Дидактическото моделиране в обучението по география; Системата на географското образование от позициите на социалното управление; Къщата на географското образование; Съвременни тенденции на географското образование, Примерен модел за функциониране и мениджмънт на географското образование; Каква е ролята на организационната култура в географското образование* и др. В посочените статии авторката се опитва да даде европейски поглед върху българското образование в областта на географията. На базата на сравнителния анализ откроява новите тенденции и поставя проблемите за решаване.
- 2. Процесът на обучение и технологичната страна** в обучението е застъпен във втората група статии като *Идеи за усъвършенстване на планирането и структурирането на урока; Образователният процес по география – специфика и перспективи; Моделът на кооперативното учене – една реална възможност за активизиране на учениците в обучението по география; Едно по-широко схващане за методите в обучението по география; Относно експериментирането в обучението по география; дидактическо моделиране – основна предпоставка, условие и фактор на качеството в обучението по география; Формиране на компетентности в географското образование* и др. В посочените научни изследвания авторката поставя сравнително широк спектър от въпроси като проблемът за структурирането на урока, спецификите в процеса на обучение по география, пътищата за прилагане на интерактивните методи (големите методи), екипната работа или кооперативното учене, формирането на ключови компетентности в процеса на обучение. В много от статиите личи стремежът да се възприемат и приложат подходи, присъщи на

немската дидактика. Всъщност, българската практика в образованието също има своите ярки постижения и успехи.

3. Контролът и оценяването в обучението по география е друг ключов аспект на който Мая Василева обръща внимание. Обективността и ясните критерии са от изключителна важност както за подрастващите, така и за всички заинтересовани от постигането на видими и ефективни резултати – родители, просветни дейци и др. В статията „Моделът Рандел – друг подход към контрола и оценяването в обучението по география“ авторката е извела някои от основните фактори, които всички включени в образователния процес трябва да вземат под внимание – прозрачност, стимулиране личностното развитие на ученика, изграждане на обратна връзка и т.н.

Особен интерес представлява и студията под печат *„Психологическа основа на обучението по география – основни положения“*, която ни дава един модерен поглед за интердисциплинарната връзка между методическата и психологическата подготовка на бъдещия учител. Психологията позволява да се оптимизира процеса на обучение, да се потърси нужния индивидуален подход към ученика, да се направи по-модерно обучението.

2.2.2. Приноси на гл. ас. д-р Мая Василева

Като резултат от прегледа на научните публикации на д-р Мая Василева, могат да се открият следните **приноси**:

В монографията *„Методика на обучението по география – едно по-широко разбиране за методите на обучение“* е представено ново схващане за методите свързано с:

- Разкриване на тяхната същност, равнища на осъществяване, равнища на методическата дейност.
- Посочени са основите на методическата дейност: личност на учителя, принципи на обучението, географски концепции и философията на географското образование;
- Определено е мястото на техниките на обучението
- Обвързване с планирането и структурирането на урока
- Разграничаване на „големите“ методи.

В „Актуални въпроси на съвременната дидактика на географията“ като основен **принос на ръководството за семинарни занятия** е предложения примерен модел за подготовка на студентите по основни теми от дидактиката на географията, чието усвояване е задължително условие при обучаване на бъдещите учители. Моделът е развит въз основа на дейностния подход и е напълно приложим в практиката. От една страна посредством активното взаимодействие между преподавателя и студентите се повишава мотивацията за работа в процеса на обучението, от друга – неговата ефективност. Ръководството има ясно изразен практико – приложен характер и ориентиран към бъдещата реализация на студентите в реална среда.

В статиите освен това могат да се открият като приноси редица въпроси свързани с теорията и практиката на обучението по география:

- предложени са нови идеи, постановки, решения за усъвършенстване на управлението, функционирането и ефективността на географското образование, за координиране и синхронизиране на нашата образователна система с тази на страните от ЕС (публикации: 12, 19, 20 и 31);
- изведени са нови за страната теоретични постановки от дидактиката на географията в страните с развити образователни системи; и конкретни възможности за адаптиране и приложение в практиката на обучението по география у нас (публикации: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 24, 25, 27 и 32);
- използван е нетрадиционен подход за представяне на сложни теоретични въпроси от дидактиката на географията с оглед извеждане на нови перспективи при изследването им (публикации: 14, 19, 21, 24 и 31).
- предложена е дидактико-методическа конструкция за осъществяване на интердисциплинарно обучение между География и икономика и Физическо възпитание и спорт (публикации: 26 и 28).

Разбира се, че могат да се направят и някои критични бележки. Смятам, че в бъдеще авторката трябва да насочи погледа си по посока на сравнителния анализ на българските и чуждите постижения и към един практико-приложно ориентиран подход в своите изследвания.

Въз основа на прегледа на представената документация, анализа на преподавателската и научно-творческата дейност, постигнатите оригинални научни и научно-приложни резултати ми дават основание да **ПРЕПОРЪЧАМ** на членовете на уважаемото Научно жури да изберат гл. ас. д-р Мая Василева за „доцент” по научната специалност 1.3. „Методика на обучението по география“.

София,

20.08.2018

Рецензент:.....

/проф. д-р Красимира Табакова/